IX

KATMERLİ YABANCILAŞMA

Bizim pederin gençliği **Abdülhamit** istibdadı ile **Meşrutiyet İstanbul**'unda geçmiştir, sık sık o dönemi özlemle anardı, dinlerdik. Bir sözünü hiç unutmam:

"— Mekteb-i Sultani!"

Hangi okul bu biliyor musunuz, **Galatasaray Lisesi**! Bir keresinde, (Galiba **Bahçe**'deydik, **Gâvurdağları** üzerine ıslak bir kış abanıyor, geceyarıları akümülâtörlü radyodan bulduğumuz **Avrupa** istasyonları **Deutschland über Alles** diyor da başka bir şey demiyordu) neden böyle dediğini sormuştum, bana verdiği cevap aşağı yukarı şuydu:

— ... Bu mektepte sultanlar, sultan çocukları okurdu, ya da saltanat kibarlarının oğulları."

Bilir misiniz, bu açıklama, bana, 1936'dan bu yana alkışladığım **Galatasaray** futbol takımının sahaya çıkınca, büyük seyirci kalabalıkları tarafından neden yuhalandığını, uzun psikolojik tahlillerden çok daha kolay anlatıvermiştir.

Toplumcu bilgim arttıkça da, bu okulun, bunun gibi **Robert Kolej**'in, bir de **Mekteb-i Mülkiye**'nin, Osmanlı toplumunda, imparatorluğu dağıtmaya ve paylaşmaya kararlı emperyalist ülkelerce açılmış köprübaşıları olduğuna aklım yetti.

Robert Kolej hariç, öbürleri bizim hükümetlerimizce açılıyorlarmış ama, açan kafalar **Tanzimat** kafası, o

kafa derseniz komprador kafasının ya ta kendisi, ya çok benzeri; onun içi de "garba açılan bu pencereler-den" düpedüz kültür emperyalizminin girdiğini, Türk aydınını Türk halkına yabancılaştırdığını fark etmiyor. Bu yabancılaşma elle tutulur haldedir.

Hani her yerde duyarız, Mülkiyeliler birbirini tutar, Galatasaraylılar birbirini tutar diye ya, ne demektir bu, hiç düşündünüz mü? Ben düşündüm: Aslında bu birbirini tutma hikâyesi suç ortaklığı gibi bir şey! Bunlar, basit ve kaba saydıkları halk karşısında, kendilerini seçkin, ayrıcalıklı, batılı ve Avrupalı buluyorlar; böyle bulunca da, elbet, gurbet eldeki iki yabancı gibi, halk içinde ve karşısında birbirlerine destek oluyorlar. Ama bu arada Düyun-u Umumiye'de çalışıyorlarmış, Osmanlı Bankası'nın hatırlı memurları oluyorlarmış, bu nedenle de "fiilen" emperyalizme hizmet ediyorlarmış ne gam?

Yaşasın Galatasaraylılık ruhu!

İşin garibi, Cumhuriyetten sonra, çok kısa bir dönem dışında, aynı alışkanlıkların sürüp gitmesi; yalnız Saray takımının yerini tek parti aristokrasisinin çocukları alıyor, İstanbul komprador burjuvazisinin çocuklarıyla bir arada yetişiyorlar, "garp irfanı" alarak! Aralarına tek tük eşraf çocuklarının karıştığı da oluyor elbet, sonunda öyle bir kadro çıkıyor ki ortaya zaten, yarısını liseyi bitirir bitirmez Mason Locaları kayda geçiriyorlar, öteki yarısını derseniz memleketimizin her yanında "kültürel faaliyetleriyle" yurdumuzu aydınlatan yabancı kültür merkezleri!

Şakayı bırakalım, ayrıcalıklı okullar sorunu, bugün dahi geçerlidir: Sadece, Kuva-yi Milliye hareketinin neden bir çeşit neo-tanzimatçılığa dönüştüğünü, neden dolayı Türk Dışişlerinin ülkeyi çok ciddi yabancı hi-

potezleri altına soktuğunu anlamak için, gerek tek parti döneminde, gerekse Demokrat Parti döneminde, kilit noktalarında bulunan sorumlu devlet adamlarının hangi okullardan çıktıklarını aramak yeterlidir.

Daha da dramatik olan nedir bilir misiniz, bu sorunun solcu aydınlar arasında bile olması! Üç solcunun ikisi bu ayrıcalıklı okullardan çıkmışsa, üçüncüsünü iyot gibi açıkta bırakıverirler. Aralarında ansızın doğan yakınlığın "Türk" bir yakınlık olduğunu söyleyebilmek son derece güçtür.

Oysa emperyalizmin bazen dinsel, bazen lâik nitelikte fakat daima yabancı ve ayrıcalıklı okullarla "gelişmekte olan" ülkelere girdiği, bugünün de gerçeği: Aslında **Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nin de benzer koşullarda, benzer amaçlarla yaratıldığı bildiğimiz şey! Gerçekten de bu üniversitenin ilk mezunları Amerikancı yabancılaşmalar içinde oldularsa; sonraki öğrenci eylemlerinde, bunun doğurduğu aşağılık kompleksiyle, sonraki mezunları tam aksi kutupta Çinci ya da Rusçu yabancılaşmalara düştüler.**

Bana sorarsanız, okullarda, okul bitirmişlerde, bu tarikat erbabı olmayı andıran garip ayrıcalıkları çoktan gidermeliydik: Ne bağımsızlık kafasına uygundur böyle bir şey, ne sosyalizm kafasına! Hele solcu geçinip de yakasındaki rozetle çevre arayanlar yok mu, en zararlıları işte onlar.

Yabancılaşmaları katmerli de ondan!

ATTiLÂ İLHAN İŞLER BATI

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

16 basım

TÜRK EDEBİYATI

ATTİLÂ İLHAN
HANGİ BATI?

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2003
Sertifika No: 40077

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM, 1972
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA
V. BASIM, ARALIK 2002, İSTANBUL
XVI. BASIM, EYLÜL 2020, İSTANBUL

ISBN 978-975-458-416-5

BASKI
AYHAN MATBAASI
Mahmutbey Mah. 2622. Sok. No: 6 / 31
Bağcılar İstanbul
Tel: (0212) 445 32 38 Faks: (0212) 445 05 63
Sertifika No: 44871

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr